

COĞRAFI KONUM

Coğrafi Konum 2 şekilde ifade edilir: Paralel ve meridyenle açıklanamayan her şey "özel (göreceli) konumla açıklanır.

TÜRKİYE'NİN KUZEY YARIM KÜRE'DE OLMASININ SONUÇLARI (Güneyden kuzeye gidildikçe)

- Güneş ışınlarının geliş açısı düşer.
- Sıcaklık ortalamaları azalır.
- Deniz suyu sıcaklığı, tuzluluk oranı ve buharlaşma şiddeti azalır.
- Orman, yerleşme ve tarım üst sınırı ile kalıcı kar alt sınırı azalır.
- Çizgisel hız azalır.
- Gurub ve tan süresi artar.
- Yer çekimi artar.
- Kutup Yıldızı'nın görünüm açısı büyür.
- Harita çizimlerindeki hata payı artar.
- Gölge boyları kuzeye gidildikçe uzar. (En uzun gölge tarih ne olursa olsun Sinop'tadır.)
- Güneş ışınları en büyük açıyla **21 Haziran**, en küçük açıyla **21 Aralık** ayında gelir
- Gece-gündüz süre farkı kuzeye gidildikçe artar.
- Kuzeyden gelen rüzgârlar sıcaklığı düşürürken, güneyden gelen rüzgârlar sıcaklığı artırır.



PÜF NOKTASI:

Türkiye Kuzey yarım kürede değil de güney yarım kürede yer alsaydı yukarıdaki sonuçlar tam tersi olacaktı. Yani güneyden kuzeye değişen azalan şeyler bu sefer artmış olacaktı!

TÜRKİYE'NİN ORTA KUSAK'TA OLMASININ SONUÇLARI;

- Dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
- Sürekli rüzgârlardan Batı rüzgârları etkilidir.
- Cephe yağışları hâkimdir.
- Akdeniz iklimi görülür.
- Maki bitki örtüsüne rastlanır.
- Terra-rossa toprakları görülür.
- Harita çiziminde konik projeksiyon kullanılır.



PÜF NOKTASI:

Ülkemizde bakı etkisine uymayan tek bölge Karadeniz'dir.

PÜF NOKTASI:

Aynı meridyen üzerindeki noktalarda yerel saat, ulusal saat, güneşin tepe noktasına geldiği an, gün içinde gölge boyunun en kısa olduğu an, öğle vakti, her zaman aynıdır. Ancak güneşin doğuş ve batış saati ve gece- gündüz süresi aynı değildir. Bu durum sadece ekinoks tarihlerinde geçerlidir.

AYNI ENLEM ÜZERİNDEKİ NOKTALARDA (İZMİR-KONYA);

- Güneş ışınlarının geliş açısı,
- Gölge boyları,
- Gölge yönleri,
- Çizgisel hızları,
- Gurub ve tan süreleri,
- Ardışık iki meridyenin birbirine mesafesi,
- Gece- gündüz süre farkları ile
- Gece - gündüz süreleri yıl boyunca ortaktır.

Kuzeye Gidildikçe;

DEĞİŞMEYENLER



- Açısal hız
- Gün süresi (24 saat)
- Ekinokslarda gece gündüz süresi
- İki paralel arası uzaklık
- İki meridyen arası zaman farkı

AZALANLAR

- Güneş ışınlarının geliş açısı
- Çizgisel hız
- Yıllık sıcaklık ortalaması
- Paralel dairelerin uzunluğu
- Meridyenler arası mesafe
- Kalıcı kar alt sınırı
- Tarım üst sınırı
- Yerleşme üst sınırı
- Orman üst sınırı
- Denizlerin tuzluluğu

ARTANLAR

- Işınların tutulması
- Gölge boyu,
- Gece-gündüz süre farkı
- Grup - tan süresi
- Yerçekimi
- 21 Aralık'ta gece süresi
- 21 Haziran'da gündüz süresi
- Kutup Yıldızı'nın görünüm açısı

21 Haziran (Yaz Gündönümü/Yaz Solstisi)

- Güneş ışınları öğle vakti Yengeç dönencesine dik açıyla düşer.
- Öğle vakti Yengeç dönencesinde gölge boyu sıfırdır.
- Türkiye güneş ışınlarını yıl içinde alabileceği en büyük açıyla alır.
- Türkiye'de gölge boyu yıl içindeki en kısa halini alır.
- Türkiye'de en uzun gündüz en kısa gece süresi yaşanır.
- Türkiye'de kuzeye gidildikçe gündüz süreleri uzar, gece süreleri kısalır.
- Bu tarihten itibaren Türkiye'de gündüz süreleri kıalmaya, gece süreleri uzamaya başlar.

21 Aralık (Kış Gündönümü)

- Güneş ışınları öğle vakti Oğlak dönencesine dik açıyla düşer.
- Öğle vakti Oğlak dönencesinde gölge boyu sıfırdır.
- Türkiye güneş ışınlarını yıl içinde alabileceği en küçük açıyla alır.
- Türkiye'de gölge boyu yıl içindeki en uzun halini alır.

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

- Türkiye’de en kısa gündüz, en uzun gece süresi yaşanır.
- Türkiye’de güneye gidildikçe gündüz süreleri uzar, gece süreleri kısalır.
- Bu tarihten itibaren Türkiye’de gece süreleri kısaltmaya, gündüz süreleri uzamaya başlar.

21 Mart (ilkbahar Ekinoksu)

- Güneş ışınları öğle vakti Ekvator’a dik açıyla gelmektedir.
- Ekvator’da öğle vakti gölge boyu sıfırdır.
- Bütün Dünya’da ve Türkiye’de gece-gündüz süresi eşittir.
- Bu tarihten itibaren Türkiye’de gündüz süreleri gece sürelerinden uzun olmaya başlar.
- Türkiye’de ilkbahar başlangıcıdır.
- Aynı meridyen üzerindeki noktalarda güneş aynı anda doğar aynı anda batır.

23 Eylül (Sonbahar Ekinoksu)

- Güneş ışınları öğle vakti Ekvator’a dik açıyla gelmektedir.
- Ekvator’da öğle vakti gölge boyu sıfırdır.
- Bütün Dünya’da ve Türkiye’de gece-gündüz süresi eşittir.
- Bu tarihten itibaren Türkiye’de gece süreleri gündüz sürelerinden uzun olmaya başlar.
- Türkiye’de sonbahar başlangıcıdır.
- Aynı meridyen üzerindeki noktalarda güneş aynı anda doğar aynı anda batır.

Türkiye’nin Özel Konumu ve Sonuçları:

- Ortalama yükseltisi fazla olan bir ülkedir.
- Dağlık ve engebeli bir yapıya sahiptir.
- Üç tarafı denizlerle çevrilidir.
- Enerji kaynakları bakımından zengin ülkelere komşudur.
- Asya ve Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı noktada bulunur.
- Dağlar doğu-batı yönünde uzanmıştır
- Dünya’nın en işlek boğazlarından olan İstanbul ve Çanakkale boğazlarına sahiptir.
- Türkiye yer altı kaynakları bakımından Dünya’nın sayılı zengin ülkelerinden biridir.

TÜRKİYE’NİN SINIRLARI

- Ülkemizin en çok sınır kapısı olduğu ülke: Suriye’dir.
- Türkiye - Ermenistan arasında yaşanan problemlerden dolayı sınır kapıları kapalıdır.
- Kapıkule, Habur, Gürbulak ve Sarp en işlek sınır kapılarıdır.
- Kars - Tiflis - Bakü Demir yolu Projesi çerçevesinde hizmet vermesi planlanan Canbaz Demir yolu Türkiye ile Gürcistan arasında açılmıştır.

- Türkiye’nin en uzun kara sınırı Suriye ile (877 km) en kısa sınırı Nahcivan ile (11 km)
- En son açılan sınır kapısı Zeytindalı - Hatay (Suriye)’dir. Irak – Derecik sınır kapısı 30 yıl sonra tekrar açılınca en son açılan sınır kapısı olmuştur.
- En eski sınırimız 1639 Kasr-ı Şirin antlaşmasıyla belirlenen İran sınırıdır. En son belirlenen de Hatay’ın anavatana katılmasıyla Suriye sınırıdır.
- Türkiye İran hariç tüm komşularından hem yüz ölçüm hem de nüfus olarak büyüktür.
- Yunanistan sınırimızı Meriç nehri, Ermenistan ve Nahcivan sınırimızı ise Aras nehri belirler bu sebeple doğal sınırlardır.
- Toplam kara sınırlarımız 2875 km’dir. Deniz sınırlarımız ise 8333 km’dir.

1. Sarp Sınır Kapısı (Türkiye-Gürcistan)
2. Posof (Türkgozü) Sınır Kapısı (Türkiye-Gürcistan)
3. Akyaka Sınır Kapısı (Türkiye-Ermenistan)
4. Umut Sınır Kapısı (Türkiye-Azerbaycan)
5. Gürbulak Sınır Kapısı (Türkiye-Iran)
6. Kapıköy Sınır Kapısı (Türkiye-Iran)
7. Esendere Sınır Kapısı (Türkiye-Iran)
8. Habur Sınır Kapısı (Türkiye-Irak)
9. Üzümlü Sınır Kapısı (Türkiye-Irak)
10. Cizre Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
11. Girmeli Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
12. Şenyurt Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
13. Ceylanpınar Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
14. Akçakale Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
15. Mürşitpınar Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
16. Karkamış Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
17. Çobanbey Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
18. Öncüpınar Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
19. İslâhiye Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
20. Cilvegözü Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
21. Nusaybin Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
22. Karbeyaz (Yığıtoğlu) Sınır Kapısı-kapalı- (Türkiye-Suriye)
23. Yayladağı Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
24. İpsala Sınır Kapısı (Türkiye-Yunanistan)
25. Uzunköprü Sınır Kapısı (Türkiye-Yunanistan)
26. Karaağaç-Pazarkule Sınır Kapısı (Türkiye-Yunanistan)
27. Kapıkule Sınır Kapısı (Türkiye-Bulgaristan)
28. Aziziye (Dereköy) Sınır Kapısı (Türkiye-Bulgaristan)
29. Canbaz Sınır Kapısı (Türkiye-Gürcistan)
30. Zeytindalı (Kumlu) Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
31. Derecik-Zet (Mergesur) Sınır Kapısı (Türkiye-Irak)
(Yaklaşık otuz yıldır terör nedeniyle kapalı olan sınır kapısı 2023 yılında yeniden faaliyete girdi)

DEMİR YOLU BAĞLANTISI OLAN SINIR KAPILARI:

1. Kapıkule Sınır Kapısı (Türkiye-Bulgaristan)
2. Uzunköprü Sınır Kapısı (Türkiye-Yunanistan)
3. Çobanbey Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)
4. İslâhiye Sınır Kapısı (Türkiye-Suriye)

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

5. Nusaybin Sınır Kapısı (Türkiye- Suriye)
6. Kapıköy Sınır Kapısı (Türkiye-İran)
7. Akyaka Sınır Kapısı (Türkiye-Ermenistan-KAPALI)
8. Canbaz Sınır Kapısı (Türkiye- Gürcistan)



TÜRKİYE İKLİMİ



PÜF NOKTASI:

Türkiye'de gerçek ve indirgenmiş sıcaklıklar arasındaki fark en fazla **Doğu Anadolu Bölgesi'nde** en az ise **Marmara Bölgesi'ndedir**.

- Denizelliğin fazla olduğu kıyı bölgelerinde ısınma ve soğuma hem daha **yavaştır** hem de aralarındaki sıcaklık farkı daha azdır. Nem sıcaklığı dengeleyici bir unsurdur.
 - Türkiye Kuzey Yarım Küre'de olduğundan bakı etkisine bağlı olarak dağların güney yamaçları daha sıcaktır. Bu sebeple; güney yamaçlarda tarım ürünleri olgunlaşma süresi kısa, sulama ihtiyacı fazladır, tarım üst sınırı, kalıcı kar alt sınırı ve orman üst sınırı daha yüksektir. Yerleşmeler ise daha fazladır.
 - Türkiye'de genel olarak sıcaklıklar güneyden kuzeye doğru enleme bağlı olarak, batıdan doğuya doğru yükseltinin etkisiyle azalır.
 - Yıllık ortalama sıcaklığın en fazla olduğu bölge Güneydoğu Anadolu; kışın ise Akdeniz'dir. En düşük olduğu bölge ise Doğu Anadolu'dur. Yıllık sıcaklık farkının en az olduğu bölge Karadeniz'dir (Nemlilik etkisi). Yıllık sıcaklık farkının en fazla olduğu bölge Doğu Anadolu'dur. (Karasalılık etkisi).
 - Donlu gün sayısının en az olduğu bölge Akdeniz'dir (Sıcaklığın 0°C'nin altına düştüğü günlerde don olayı yaşanır.)
- İndirgenmiş izoterm haritalarında yükselti ve bakının sıcaklık üzerinde etkisi yoktur.**

TÜRKİYE'DE BASINÇ VE RÜZGÂRLAR

- Yükselti arttıkça basınç azalır sıcaklık arttıkça basınç azalır, yer çekimi arttıkça basınç artar. Türkiye yazın alçak basıncın; kışın ise yüksek basıncın etkisindedir.
- Türkiye'de etkili olan basınç merkezleri; Basra yazın, Sibirya ve İzlanda kışın, Asor ise bazen yaz bazen kışın etkili olur. İzlanda etkili olduğunda kışlar ılık geçer. Sibirya ve Basra termik kökenli mevsimlik basınçlardır.



- Türkiye'de etkili olan rüzgârlar;



- Ülkemize enlem etkisiyle **güneyden gelen** rüzgârlar **sıcaklığı artırırken**; kuzey sektörlü rüzgârlar sıcaklığı **düşürür**. Lodos deniz kaynaklı olduğu için **yağışlara** neden olabilir. Marmara'da sık sık **soba** zehirlenmelerine de sebebiyet verir.
- Karayel ve Yıldız denizler üzerinden geldiğinden **yağışlara** neden olabilir.
- Bir yerde föhn rüzgârı görülebilmesi için dağların kıyıya paralel uzanması gerekir. Ege Bölgesi'nde Föhn rüzgârı etkili değildir. Nedeni dağların denize **dik** uzanmasıdır.
- **Poyraz** kara kaynaklı olduğundan kuru soğuk getirir.



PÜF NOKTASI:

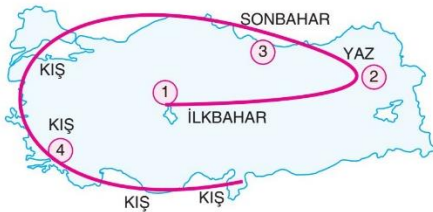
Föhn rüzgârı Doğu Karadeniz'de kışların ılık geçmesine neden olduğundan Rize'de turuncgiller tarımına olanak sağlar. Buna **mikroklima** iklim etkisi denir. İç Anadolu ve Akdeniz kıyılarında da föhn rüzgârına rastlanır.

TÜRKİYE'DE NEM VE YAĞIŞ

- Karadeniz'de bağıl nem Akdeniz'de mutlak nem fazladır. Maksimum nem ise sıcaklıkla doğru orantılıdır yazın Güneydoğu Anadolu'da fazladır. Nemlilik ve yağış kıyıdan iç kesimlere gidildikçe azalır.
- Güneydoğu Anadolu, iç Anadolu'dan daha fazla yağış almasına rağmen **şiddetli buharlaşmadan** dolayı iç Anadolu'ya göre daha kuraktır.
- Cephe yağışlarına (Frontal), daha çok Akdeniz'de kışın ise yurt genelinde rastlanır. Konveksiyonel (yükselim/kırkikindi) yağışlara iç bölgelerde, Yamaç yağışlarına (orografik) ise daha çok dağların denize paralel uzandığı Karadeniz ve Akdeniz ile Menteşe yöresinde rastlanır.
- Türkiye'nin **en fazla** yağış alan yerleri; Karadeniz kıyıları, Yıldız Dağları Bölümü, denize uzak olmasına rağmen **Hakkâri** çevresi ve Doğu Anadolu'daki bazı yüksek yerler, Muğla, Amanoslar ve Antalya çevresidir. Güneydoğuda ise en çok yağışı Mardin alır.
- En az yağışlı yerler ise iç Anadolu, Iğdır, Ergene Ovası, Elazığ-Malatya çevresi'dir.
- Dağlar denize **paralel** uzanmasına rağmen Samsun ve Adana kıyıdaki diğer illere göre **daha az** yağış alır.(600mm) **Nedeni**, dağların kıyıya uzak olmasıdır.

Bölgelerin en çok yağış aldığı mevsimler;

ŞİFRE "E" harfi



1. İç Anadolu ilkbahar mevsimi en yağışlı (Nisan, Mayıs) (i harfi)
2. Erzurum-Kars-Ardahan → YAZ yağışı fazla (Haziran, Temmuz, Ağustos)
3. Karadeniz → Sonbahar yağışı en fazla (Eylül, Ekim Kasım)
4. Akdeniz iklimi (Marmara, Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu) → Kış mevsimi en yağışlı (Aralık, Ocak, Şubat)

TÜRKİYE'DE BİTKİ ÖRTÜSÜ

- Karadeniz iklimini en iyi tanıtan (klimaks) tür: **ladindir**. Geniş yapraklı ağaç türleri (ıhlamur, kestane, gürgen, kayın)genelde Karadeniz Bölgesi'nde yaygınlık gösterir Akdeniz iklim bölgesinde yaygın olan ağaç türleri: **kızılçam, sedir, fıstık çamı, ardıç** ve göknardır.
- Karadeniz ormanlarının tahrip edildiği yerlerde **psödomakiler**, Kızılçamların tahrip edildiği yerlerde makiler ortaya çıkar. Makilerin tahrip edilmesiyle

garig, iç bölgelerde ormanların tahribiyle ise **antropojen bozkırlar** ortaya çıkar.

- **Başlıca iğne yapraklı ağaçlar:** Kızılçam, karaçam, sarıçam, fıstıkçamı, ladin, sedir, ardıç, göknar, servi.
- **Geniş yapraklı ağaçlar:** Meşe, kayın, gürgen, kestane, kızılğaç, kavak, ıhlamur, akçaağaç, dişbudak.
- **Endemik Türlerden Bazıları:**
 - Sığla ağacı (Muğla-Köyceğiz çevresi), Datça hurması (Datça ve Teke yarımadası), Kasnak Meşesi (Göller yöresi), Kazdağı Köknarı (Balıkesir), İspir Meşesi (Kastamonu, Yozgat), Istranca Meşesi (Zonguldak ve Yıldız Dağları). Anzer Çayı (Rize), Safran Otu (Safranbolu çevresi), Ters Lale (Hakkari, Erzurum).

- **Relikt (kalıntı) bitki:** Geçmiş jeolojik zamanlardaki iklim koşullarında yaşayıp, günümüzdeki koşullara da uyum sağlayarak varlığını sürdürebilen bitkilerdir. Örneğin;

- Kayın Ağacı (Amanos Dağları ve Murat Dağı)
- Sığla Ağacı (Köyceğiz çevresi)
- Sedir Ağacı (Kelkit Çayı Vadisi)
- ıhlamur Ağacı (Bey Dağları)
- Kocayemiş ve sandal (Çoruh Vadisi)

- **Bozkır (step) türleri:** **geven, çoban yastığı, üzerlik, gelincik, yavşan otu, sığırkuyruğu, koyun yumağı, çayır üçgülü, adaçayı, kılıç otu ve çakırdikeni** madımak otudur.

Maki türleri: Zeytin, zakkum, keçiboynuzu, kocayemiş, menengiç, sandal, mersin, defne, sakız ağacı

- Ülkemizde en yaygın iğne yapraklı ağaç türü **kızılçamdır**. En yaygın ağaç türü ise meşedir.

YER ŞEKİLLERİ

- Masif Araziler (yaşlı); Yıldız dağları, Anamur masifi, Bitlis masifi, Menteşe masifi, Mardin masifi, Kırşehir masifi, Zonguldak, Devrekani -Kastamonu masifi, Tokat masifi, Saruhan masifi, Sultan dağları masifi
- **Paleozoyikte** ülkemizde taşkömürü ve masif araziler oluşmuştur.
- Ülkemiz arazisi en çok **Senozoyik (III.zaman)** te şekillenmiştir. O sebeple Türkiye genç bir arazi yapısına sahiptir deprem riski yüksektir. Toroslar ve Kuzey Anadolu Dağları, volkanik dağların büyük kısmı, petrol, doğalgaz, tuz, linyit, demir, bakır gibi madenlerin büyük kısmı bu dönemde oluşmuştur.
- **Kuaterner** en son zamandır. Bu dönemde İstanbul ve Çanakkale boğazları, Ege ve Marmara denizi oluşmuş, Karadeniz'in okyanuslarla bağlantısı sağlanmış Kıbrıs Anadolu yarımadasından uzaklaşarak oluşmuştur. Kula volkanları ve ilk insan bu dönemde ortaya çıkmıştır ve buz devri yaşanmıştır.

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

- Kırıklı dağlar(Horst) çoğunlukla Ege Bölgesi'nde toplanmıştır. Bunlar; Kaz Dağları, Madra Dağı, Yunt Dağı, Bozdağlar, Aydın Dağları, Menteşe Dağları dağlarıdır.
- Türkiye'deki başlıca kıvrımlı (antiklinal)dağlar **Kuzey Anadolu ve Toros dağları kuşağıdır. Bu dağlar Alp-Himalaya kıvrım sistemi üzerindedir.**
- Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki volkanik dağlar; Süphan Dağı, Ağrı Dağı (Büyük Ağrı), Nemrut, Ağrı Dağı (Küçük Ağrı) Tendürek Dağı.(**Kodlama: SANAT**)
- En yüksek dağımız 5137 metre ile **Ağrı**, en yüksek kıvrımlı dağımız ise 4136 metre ile **Cilo (buzul)** dağıdır.
- İç Anadolu Bölgesi'ndeki volkanik dağlar; Hasan, Melendiz, Karacadağ, Erciyes, Karadağ (**Kodlama HAMKEK**)
- Ege Bölgesi'nde; Türkiye'nin **en genç** volkanik arazisi olan Kula Volkanları(ilk jeopark)
- Türkiye **3. Zaman'ın** sonu **4. Zaman'ın** başlarında epirojenez bağli olarak toptan yükselmiştir. Bunun sonucunda geniş düzlükler (**platolar**) oluşmuştur.

OVALAR

- Türkiye 'deki **en yaygın** ova tipi tektonik ovalardır. Genellikle **fay hatları**yla paralellik gösterirler.
- **Kuzey Anadolu Fay Hattı Üzerinde:** Bursa Ovası, Balıkesir Ovası, İnegöl Ovası, Yenişehir Ovası, Adapazarı Ovası, Düzce Ovası, Bolu Ovası, Merzifon Ovası, Suluova, Taşova, Erbaa Ovası, Niksar Ovası, Turhal Ovası, Erzincan Ovası, Erzurum Ovası, Pasinler Ovası
- **Batı Anadolu Fay Hattı Üzerinde;** Turgutlu Ovası, Salihli Ovası, Nazilli Ovası, Soma Ovası, Aydın Ovası, Alaşehir Ovası, Söke Ovası
- **Doğu Anadolu Fay Hattı Üzerinde;** Amik Ovası, Kahramanmaraş Ovası, Elbistan Ovası, Malatya Ovası, Elâzığ Ovası, Muş Ovası
- **İç Anadolu Bölgesi'nde;** Çubuk Ovası, Mürtet Ovası, Eskişehir Ovası, Konya Ovası, Kayseri Ovası
- **Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde;** Kargamış (Barak) Ovası, Harran (Altınbaşak) Ovası, Nizip Ovası, Ceylanpınar Ovası, Diyarbakır Ovası, Suruç Ovası
- **Karstik Ovalar;** Akdeniz Bölgesi'ndeki geniş karstik erime alanları üzerinde oluşan ovalardır.

Tefenni

Acıpayam

Korkuteli

Kestel, Kocaova

Elmalı

Muğla

U

Çivril

Tavas

Yazar: MEHMET EĞİT

U

Gembos

- **Volkanik Ovalar;** Malazgirt Ovası, Çaldıran Ovası, Muradiye Ovası, Develi Ovası (Kayseri)

Ege Bölgesi'nde Ovalar;

- Bakırçay Nehri - Dikili Deltası
- Gediz Nehri - Menemen Deltası
- Küçük Menderes Nehri - Efes (Selçuk) Deltası
- Büyük Menderes Deltası - Balat Deltası

Karadeniz Bölgesi'nde Ovalar;

- Kızılırmak - Bafra Deltası
- Yeşilirmak - Çarşamba Deltası

Akdeniz Bölgesi'nde Ovalar;

- Göksu Nehri- Silifke (Göksu) Deltası
- Seyhan ve Ceyhan Nehri - Çukurova Deltası (Türkiye'nin en büyük delta ovasıdır.)

NOT: Delta ovaları en verimli tarım alanlarını oluşturur.

Marmara Bölgesi'nde Ovalar;

- Meriç Nehri- Meriç deltası

PLATOLAR

- **İç Anadolu Bölgesi'ndeki Platolar;** Haymana, Cihanbeyli, Obruk, Bozok, Yazılıkaya ve Uzunyayla Platoları(yatay uzanışlı -tabaka düzlüğü platolatı)
- **Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Platolar;** Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır Platoları
- **Ege Bölgesi'nde Platolar;** Yazılıkaya. Bayat Platosu bulunmaktadır.
- **Karstik Platolar;** Teke ve Taşeli Platoları
- **Lav (Volkanik) Platoları;** Erzurum-Kars Platoları ile Ardahan Platosu
- Çatalca- Kocaeli ve Perşembe, Şebinkarahisar platoları aşınım platosu özelliği gösterir.
- Platolarda genelde tarım ve hayvancılık faaliyetleri yapılır.



Plato bakımından en zengin bölgemiz İç Anadolu'dur. Tuz Gölü çevresindeki platoları BOHCA (Bozok, Obruk, Haymana, Cihanbeyli) şeklinde kodlamak mümkündür.

Kızılırmak'tır. (Ülke dışındaki uzunluk dikkate alındığında Fırat'tır.)

- Meriç - **Yunanistan** ile Aras (Arpaçay kolu) - **Ermenistan ve Nahçıvan** ile sınır oluşturan akarsularımızdır.

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

- Türkiye’den doğup başka bir ülkeden denize dökülen akarsularımız Fırat, Dicle, Aras, Kura ve Çoruh’tur.
- Başka bir ülkeden kaynağını alıp Türkiye’den denize dökülen akarsular ise Meriç ve Asi nehridir.
- Taşımacılık ve ulaşım elverişli değildir. (Bartın ve Manavgat çaylarında kısa mesafeli taşımacılık yapılır.)
- Sakarya, Gediz, Filyos, Ergene kirlilik oranı yüksek olan akarsularımızdır.
- Çoruh, Manavgat, Fırat ve Köprüçay’da rafting sporu yapılmaktadır.
- Meriç nehri akımının büyük bir kısmı Marmara Bölgesi’nden beslenir ancak Ege denizine dökülür.
- Türkiye akarsuları genel olarak denge profilinden uzaktır, hidroelektrik enerji potansiyelleri yüksektir. Genel olarak rejimleri düzensizdir, debi(su miktarları) azdır.
- Akarsuların oluşturduğu en belirgin şekiller: delta ovası, peribacası, plato vadi ve kırgıbayırdır. Kırgıbayır ve peribacaları İç Anadolu’da yaygınlık gösterir.



GÖLLER

- Türkiye’nin Kapalı Havzaları; Göller Yöresi (karstik arazi), Konya Ovası, Tuz Gölü, Van Gölü, Kura-Aras (Hazar Gölü), Afyon-Akarçay, Sultan sazlığı kapalı havzalarıdır.
- Göl bakımından en zengin bölgemiz **Akdeniz’dir**.
- Yükseltisi en fazla göllerimiz **Doğu Anadolu Bölgesi’ndedir**.
- Oluşum bakımından en yaygın olan **tektonik göllerdir**.
- En büyük gölümüz **Van gölüdür**.
- En büyük tektonik gölümüz ise; **Tuz Gölü**, en büyük tatlı su gölü ise; **Beyşehir Gölü’dür**.
- Yüz ölçümü yıl içinde en fazla değişen gölümüz **Tuz Gölü’dür**.
- Derinliği en az (sığ) olan göl, Tuz gölüdür.

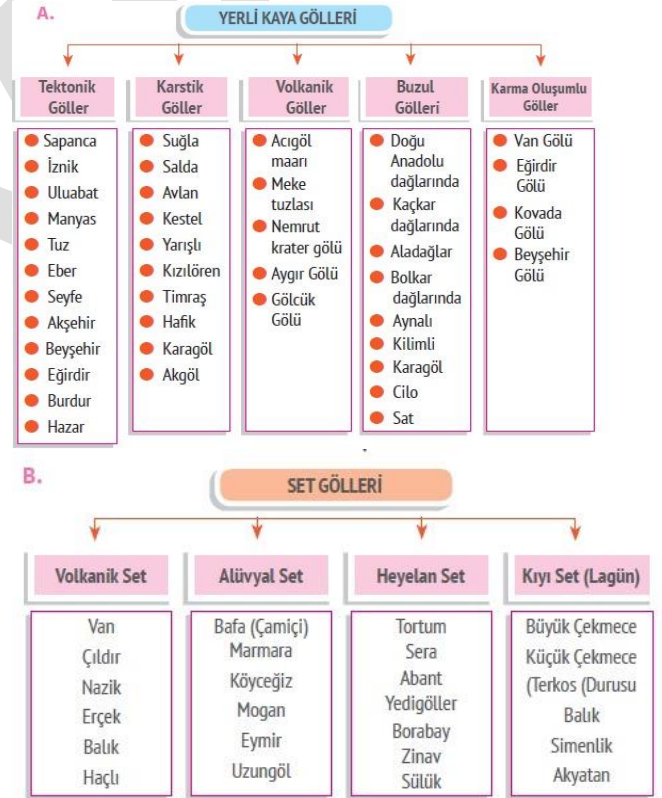


PÜF NOKTASI:

Tuz Gölü tabanının altına Türkiye’nin en büyük doğal gaz deposu inşa edilmektedir.

Ülkemizde Göllerin Yoğunlaştığı Alanlar:

- **Güney Marmara Gölleri:** Manyas, Ulubat, Sapanca, İznik
(M U S (T) i)
- **Göller yöresi:** Kestel, Eğirdir, Beyşehir, Acıgöl, Burdur
(K E B A B)
- **Tuz Gölü Çevresi:** Tuz, Eber, Seyfe, Akşehir, Sultan sazlığı
(T E (K) S A S)
- **Van Gölü ve Çevresi:** Balık, Haçlı, Çıldır, Erçek, Van, Nazik
(B A H Ç E V A N)



RÜZGÂR- BUZUL-KIYI TİPİ-TOPRAKLAR

- Rüzgârlar daha çok yarı kurak iklim şartlarının hüküm sürdüğü **İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu** bölgelerinde etkilidir. Başlıca rüzgâr aşınım şekilleri: mantarkaya, tafoni, şahitkaya. Birikim şekilleri: kumul, lős, barkan

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

•Türkiye'deki Kıyı Tipleri;



• Doğu Karadeniz'de Kaçkar ve Giresun Dağları, Doğu Anadolu'da Ağrı, Cilo, Sat, Bingöl, Mercan ve Allahüekber Dağları, Akdeniz'de Aladağlar ve Bolkar Dağları, İç Anadolu'da Erciyes Dağı **buzul etkisinin** en fazla olduğu yerlerdir.

• Ülkemizde buzul şekillerine 2000 m., güncel buzullara ise 3500 metrenin üstündeki dağlarda rastlanır. Buzul şekilleri: hörgüçkaya, sirk çukuru, moren

• **Karstik arazilerin** en yaygın olduğu bölge Akdeniz'dir. Akdeniz dışında özellikle Tuz gölü güneyi Konya çevresinde yaygındır. **Sivas-Zara'da** ise jipsli arazi yaygındır. Karstik araziye oluşturan kayalar **kireçtaşı, jips, kalker, kayatuzu kolay aşınabilen geçirimli** bir yapıya sahiptir. Önemli şekilleri: lapy, dolin, uvala, polye, obruk, mağara, traverten, sarkıt, dikit ve sütun

• Ülkemizde travertenlere **Denizli Pamukkale** haricinde Bolu, Giresun ve Kırşehir'de de rastlanır.

• Başlıca Topraklar;



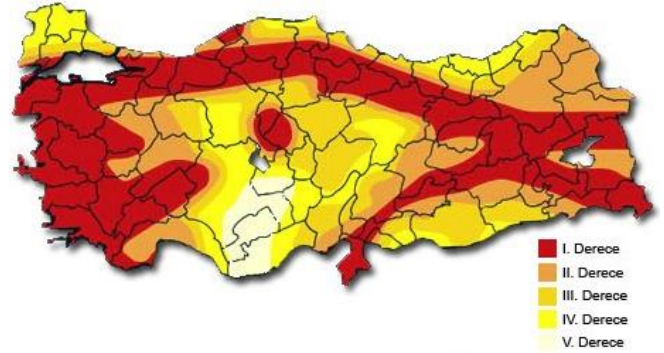
DOĞAL AFETLER

• Ülkemiz genç oluşumlu olduğu için deprem riski yüksektir. 3 önemli fay hattı üzerinde gerçekleşir. : KAF, DAF, BAF

• Ülke yüz ölçümünün % 66'sı aktif fay hatlarının geçtiği tehlikeli deprem alanlarıdır. Türkiye nüfusunun % 71'i bu alanlarda yaşar.

• Ülkemizde **Deprem Riskinin Az Olduğu Alanlar:** Karadeniz kıyı şeridi, Ergene havzası Şanlıurfa-Mardin arası, Konya-Karaman arası, Anamur çevresidir.

TÜRKİYE DEPREM HARİTASI



• Erozyonu önlemenin yolları:

- Orman alanlarını koruyup, ağaçlandırma yapmak
- Mera alanlarını korumak, aşırı ve erken otlatmanın önüne geçmek
- Tarım arazilerini eğime dik sürmek
- Eğimli tarım arazilerinde tıraçalama (basamaklı) yapılmalı
- Nadas yerine nöbetleşe tarıma geçmek
- Tarım alanlarını boş bırakmak yerine otsu bitkiler ekmek
- Rüzgâr perdeleri kurmak (tarlaların etrafına kavak ağaçları dikerek rüzgâr etkisini kırmak)
- Anız örtüsünün yakılmasını önlemek
- Halkı erozyona karşı bilinçlendirmektir.

• Heyelanın en fazla olduğu bölge **Karadeniz'dir**. Nedeni: eğimli arazi, aşırı yağış ve killi topraktır.

• Ülkemizde heyelana kar erimelerine bağlı daha fazla ilkbahar aylarında rastlanır.

• Ülkemizde en yaygın görülen doğal afet heyelandır. Engibeli arazi yapısının olduğu her yerde görülebilir.

• Ülkemizde sel olayı başta **Doğu Karadeniz** olmak üzere kıyılarda daha çok yaşanır. Kıyılardan sonra sel felaketine en fazla **İç Anadolu Bölgesi'nde** rastlanır.

• Türkiye'de çığ riskinin en fazla olduğu yerler Yukarı Murat-Van Bölümü, Hakkâri Bölümü ve Doğu Karadeniz'dir.

• **Orman yangınlarına** ise daha çok Akdeniz iklim bölgelerinde rastlanır. Nedeni yazların sıcak ve kurak geçmesi ve **kızılçam** ormanlarının kolay yanabilmesi

TÜRKİYE'DE NÜFUS

• İlk kapsamlı nüfus sayımı **II. Mahmut (1831)** döneminde yapılmıştır.

• İlk gerçekçi nüfus sayımı ise Cumhuriyet Dönemi'nde **1927** yılında yapılmıştır.

• Sayımlar **her yıl TÜİK** tarafından gerçekleştirilip bir sonraki yılın ilk aylarında açıklanır.

Ülkemizde 1923 - 1960 arası **arttırıcı**(savaşlar sonrası), 1960-1985 arası nüfusu **azaltıcı** politika benimsenmiştir(ekonomik sorunlar). **2005'ten**

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

itibaren günümüze kadar yeniden nüfus artışını teşvik politikaları uygulanmaktadır.

Nüfus ve yıllık nüfus artış hızı, 2007-2024



- Son nüfus sayımlarında nüfus artış hızımız bir önceki sayım dönemine göre **artmıştır**.
 - Tarihimizdeki **en düşük** nüfus artış hızı 2023 yılında binde 1.1 olarak yaşanmıştır. **En yüksek artış** hızı ise 1960 yılında binde 29 olarak yaşanmıştır.
 - Nüfus artış hızımız yıllara göre artıp azalsa bile hiçbir zaman sıfırın altına düşmediği için **nüfus miktarımız hep artmıştır**.
- 1960-1965 yılları arasında nüfus artış hızının düşmesi yurt dışı işçi göçleriyle ilgilidir.
- 1975-1980 nüfus artış hızının düşmesi aile planlaması çalışmaları, kadının iş hayatına girmesi ve siyasal olaylarla ilgilidir.
 - 1980-1985 yıllarında nüfus artış hızında artma görülmesi sağlık koşullarının iyileşmesiyle ilgilidir.
 - 1985'ten sonra nüfus artış hızımız genel olarak azalmıştır.

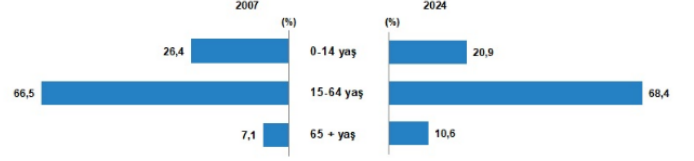


PÜF NOKTASI:

Ülkemizde genç nüfus ve doğurganlık oranı azalmakta, yaşlı nüfus oranı ve ortalama yaş artmaktadır.

- **0-14 yaş arası** genç ya da genç bağımlı, pasif - tüketici nüfus,
- Aktif nüfus:** 15-64 yaş arasında olup çalışma çağındaki nüfus(bu yaş grubundaki herkes çalışıyor anlamına gelmez)
- Bağımlı Nüfus:** 65 yaş üstüne yaşlı bağımlı-pasif - tüketici nüfus denir.

Yaş gruplarına göre nüfus oranı, 2007, 2024

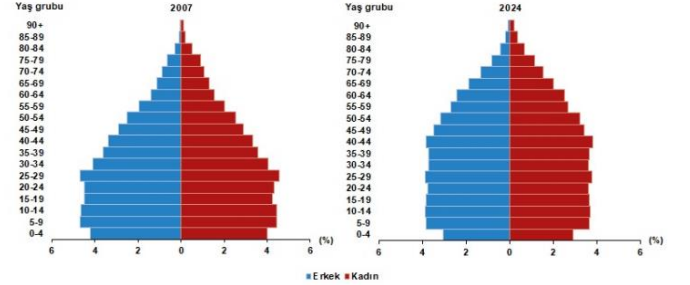


PÜF NOKTASI:

0-14 yaş arası bağımlı nüfusun fazlalığı ülkenin yeterince gelişmediği şeklinde yorumlanırken ülkemizde yaşlı bağımlılık oranı da artmaktadır.

- Ülkemizde “ortalama yaş” sürekli artmaktadır. Ortanca yaşın yükselmesi ülkenin gelişmişlik seviyesinin arttığını gösterir. 1980 yılında ortalama yaş Türkiye’de 19 iken, bu sene **erkeklerde 34,4, kadınlarda ise 35** olmuştur.
- Ortanca yaşın en fazla olduğu il **Sinop** (42,8), en az olduğu il **Şanlıurfa**’dır(21,2). Bu durum **Şanlıurfa**’da doğum oranının daha yüksek olduğunu gösterir.

Nüfus piramidi, 2007, 2024



- Kent nüfus oranı ve miktarı en fazla olan bölge **Marmara**’dır.
 - Nüfusun sektörel dağılımda **ilk sırada hizmet** sektörü (III. Ekonomik faaliyet grubu) gelir. **2. Sırada sanayi** sektörü gelir. En az istihdam ise **tarım** sektöründedir.
 - Ülkede **erkeklerin oranı** çok az da olsa kadın sayısından fazladır. Ancak kadın oranı gittikçe artmakta yakın gelecekte ise erkekleri geçecektir. **Göç veren yerlerde** kadın nüfus fazladır.
 - Nüfusun doğumlarla artmasına **doğal artış**, göçlerle artmasına ise **gerçek artış** denir.
- Aritmetik Nüfus Yoğunluğu**
- Nüfus yoğunluğu en fazla il **İstanbul** en az olan il **Tunceli**’dir.

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

- Nüfus miktarı en fazla olan il ise **İstanbul** iken en az olan il **Bayburt**'tur.
- Türkiye nüfusunun dağılışını daha çok iş imkânları ve **ekonomik koşullar** belirlemiştir. Bunun dışında **kıyılar** da yoğun nüfuslu yerler arasındadır.
- Doğu Karadeniz kıyısında(iklim), **Zonguldak**'ta(madencilik), **İstanbul**, **Kocaeli**, **Bursa**, **İzmir**(sanayi, ticaret, limancılık, turizm), **Antalya**(turizm- tarım), **Adana**(tarım, sanayi), **Ankara-Eskişehir**(sanayi, ulaşım), **Elazığ**'da(madencilik) nüfus yoğunluğu çevresine göre fazladır.
- **Sinop**, **Yıldız dağları**, **Çanakkale**, **Menteşe dağlık yöresi**, **Teke ve Taşeli**(ulaşıma sapa, hinterlandı dar, yerçekilleri), **Hakkari**, **Erzurum**, **Kars**'ta(iklim, yerçekilleri) nüfus yoğunluğu azdır.
- Güneydoğu ve İç Anadolu'da nüfus daha çok yağışın fazla olduğu dağ eteklerinde toplanmıştır. Marmara, Akdeniz, Ege ve Karadeniz'de ise kıyılarda yoğunlaşır.



Tarımsal Nüfus Yoğunluğu: Tarımla uğraşan nüfusun fazla, tarım alanlarının **dar** olduğu bölgelerde (dağlık-engebeli) tarımsal nüfus yoğunluğu fazladır.

- 1950 yılından günümüze tarımsal nüfus yoğunluğu genel olarak azalmıştır.(Tarım alanlarının genişlemesi ve makineli tarımın yaygınlaşmasıyla ilgilidir.)
- Mevsimlik göç alan bölgelerde dönemsel olarak tarımsal nüfus yoğunluğu artmaktadır.
- Tarımsal nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu bölgeler Karadeniz ve Doğu Anadolu'dur.
- En az olduğu bölge ise İç Anadolu'dur. (km2 ye 23 kişi)

Türkiye'de Göç:

Sürekli iç göçün temel sebeplerini şunlar oluşturur:

- Yatırımların ülke geneline **denge**siz dağılımından dolayı ortaya çıkan işsizlik,
- Tarım topraklarının **erozyon** sonucu verimsizleşmesi,
- Tarım arazilerinin **miras** yoluyla bölünüp küçülmesi,
- Tarımda **makine** kullanımının artmasıyla insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması,
- Doğal **afetler**,
- Kan davası ve terör gibi **sosyal** olaylar,

- Daha iyi yaşama isteği,
- Eğitim ve sağlık **hizmet**lerine ulaşma isteği,

• **Türkiye'de Mevsimlik Göçler;**

Rize; Çay, Ordu ve Giresun; Fındık, Adana, Şanlıurfa; Pamuk, Doğu Karadeniz, Erzurum, Kars; Yaylacılık, İzmir, Muğla, Antalya; Turizm nedeniyle yapılır.

Göçü önlemek için alınabilecek tedbirler:

- **Modern tarıma** geçiş hızlandırılmalı.
- Besi ve **ahır hayvancılığına** geçilmeli.
- **Tarıma dayalı** sanayi kolları kırsal alanlara kaydırılmalı.
- Kırsal alanlarda **farklı tarım** ürünleri teşvik edilmeli.
- **Sulama** imkanları yaygınlaştırılmalı.
- Ulaşım, eğitim, sağlık **hizmetleri** kırsal alanlarda geliştirilmeli.
- Toprakların **miras** yoluyla parçalanması önlenmeli (son yıllarda çıkan yasalarla bu konuda önlem alınmış ve toprak birleştirmeye gidilmiştir.)

Türkiye'de Yerleşmeler:

Nüfus miktarı **20.000** üstünde olanlar kent olarak kabul edilir.2000-20000 arası kasaba, 2000 altında olanlar ise köy olarak kabul edilir.

- **Dağınık Kır Yerleşmeleri**, Karadeniz Bölgesi'nde, **Toplu Kır Yerleşmeleri** ise İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Ergene ve İç Batı Anadolu Bölümü'nde yaygındır.

• **Sürekli Köyaltı Yerleşmeleri;**

Çiftlik, Mezra, Divan, Mahalle (Kodlama **ÇİMDİM**)

• **Geçici Köyaltı Yerleşmeleri;**

Oba, Kom, Dam, Dalyan, Ağıl, Yayla (Kodlama **OKDAY**)

- Türkiye sadece üç ilde merkez şehirlerinin isimleri il ismi olarak kullanılmaz. **Kocaeli** ilinin merkezi İzmit, **Sakarya** ilinin merkezi Adapazarı, **Hatay** ilinin merkezi Antakya'dır.

Fonksiyonlarına Göre Kentler:

■ **Tarım kentleri:** Rize, Manisa, Karaman...

■ **Sanayi kentleri:** İstanbul, İzmit, İzmir, Bursa, Kırıkkale, İskenderun, Karadeniz Ereğlisi

■ **Turizm kentleri:** Aydın, Muğla, Antalya, Nevşehir

■ **İdari kentler:** Ankara, Bursa, Samsun

■ **Liman kentleri:** İskenderun, Mersin, İzmir, İstanbul

■ **Maden kentleri:** Batman, Soma, Zonguldak, Elâzığ, Seydişehir, Murgul

■ **Askeri kentler:** Gölcük, Sarıkamış, Burdur örnek verilebilir.

■ **Ticaret Kentleri:** İstanbul, Konya, Bursa, Samsun, Diyarbakır, Kayseri, Gaziantep, Elâzığ, Malatya, Trabzon

■ **Üniversite Kentleri:** İstanbul, Ankara, Eskişehir, Erzurum

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

■ **İnanç Turizm Merkezleri:** İstanbul, Konya, Şanlıurfa, Van (Akdamar adası), İzmir, Trabzon (Sümela Manastırı), Mardin

TÜRKİYE EKONOMİK COĞRAFYASI

● Ekonomi Politikaları;

1. 1923 - 1932 Dönemi: İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması, Aşar vergisinin kaldırılması, Teşviki Sanayi Kanunu ve Gümrük Kanunu Çıkarılması, milliyetçi ve liberal olması fikri benimsenmesi.

2. 1932 - 1950 Dönemi: devletçi ekonomiye geçilmesi, Sanayi Kredi Bankası kurulması, I. Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanması Fakat II. Dünya Savaşı nedeniyle savaş ekonomisi uygulanmış ve Millî Ekonomiye Koruma Kanunu çıkarılması.

3. 1950-1960 Dönemi: özel sektör yatırımlarının artırılması, önemli kara yolları, sulama, liman, enerji projeleri hayata geçirilmesi.

4. 1960'tan Sonraki Dönem: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulması, 1963 yılında ilk kez 5 yıllık kalkınma planları hazırlanmaya başlanması.

5. 1980'den Sonraki Dönem: 24 Ocak 1980 kararları ile devletin ekonomiye müdahalesi azaltılması, Körfez Savaşı ve ekonomik kriz, 1999 Gölcük depremi, devletçilik politikasının azaltılması, enflasyonla mücadele.

TARIM

● Türkiye tarımının en büyük sorunu **sulamadır**. Sulama sorununun en fazla yaşandığı bölge Güneydoğu ve İç Anadolu bölgeleridir. Sulama sorunu çözüldüğünde GAP'la birlikte Güneydoğu Anadolu'da pamuk, pirinç, şekerpancarı, mısır, ayçiçeği sebze üretim alanları genişleyecek; buğday ve mercimek ekim alanları daralmıştır. Ancak sulama var diye her ürünü yetiştiremezsiniz. Örneğin, çay, turuncgiller, zeytin gibi. Çünkü bu ürünlerin kış ılıkliği isteği de vardır.

Türkiye'de sulama yaygınlaştırılırsa:

- İklimle bağımlılık azalır.
- Nadas yöntemi terk edilerek her yıl ürün alınır.
- Yılda birden fazla ürün alınabilir.
- Ürün çeşidi ve üretim miktarı artar.
- Endüstri bitkilerinin miktarı artar.
- Birim alandan alınan verim artar.
- Tarımın milli gelir içindeki payı artar.

● Türkiye'de makine kullanımının az olduğu yerler; Doğu ve Batı Karadeniz'dir.

Ekstansif Tarım (İlkel): Eski usullerin kullanıldığı bir tarım yöntemidir.

İntansif Tarım: Modern tarım yöntemidir.

Nadas Tarımı: Toprağın bir yıl ekilip bir yıl boş bırakılmasıdır.

Monokültür : Bir yörede yaygın olarak yetiştirilen ürüne o bölge için monokültür bitki denir. Örneğin; Rize- çay, Aydın-incir, Giresun- fındık, Malatya- kayısı örnek verilebilir.

BÖLGELERE GÖRE 1. OLAN TARIM ÜRÜNLERİNİN DAĞILIŞI



Son TÜİK verilerine göre 1. olan iller

- Edirne: Pirinç
- Tekirdağ: Ayçiçeği, Kanola
- Bursa: Kivi
- Aydın: İncir
- Rize: Çay
- Manisa: Zeytin, Üzüm
- Antalya: Avokado, Susam, Muz
- Burdur: Anason
- Uşak: Keten
- Afyonkarahisar: Haşhaş
- Isparta: Elma, Gül
- Konya: Buğday, Arpa, Kanola (kolza), Mısır, Şeker Pancarı
- Mersin: Limon
- Ankara: Nohut
- Yozgat: Yeşil Mercimek
- Niğde: Patates
- Adana: Yer fıstığı, Turuncgiller, Soya fasulyesi
- Kayseri: Aspir
- Kastamonu: Kenevir
- Ordu: Fındık
- Şanlı Urfa: Pamuk, Antep Fıstığı, Kırmızı Mercimek
- Adıyaman: Tütün
- Malatya: Kayısı
- Şekerpancarının GAP bittiğinde tarım alanları yaygınlaşacaktır.
- Akdeniz'de pamuğun yerini ekonomik getirisinden dolayı mısır almıştır.

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

• En fazla seracılık Akdeniz Bölgesi'nde yapılır. Doğu Anadolu'da düşük **kış sıcaklığı**, İç Anadolu'da **yaz kuraklığının** erken başlaması, Güneydoğu ise **sulama** eksikliği sebze tarımını olumsuz yönde etkilemiştir.

• **İhracata yönelik ürünlerimiz**; Turunçgiller, Fındık, Kayısı, İncir, Üzüm, Tütün, Haşhaş, Yaş sebze-meyve olarak sıralanabilir.

• **İthal ettiklerimiz**; Mısır, Pirinç, Muz ve tropikal ürünlerdir.

Yetiştirme alanı en yaygın olan ürünlerimiz; Üzüm, Elma, Buğday, Tütün, Şekerpancarıdır.

• **Yetiştirme alanı en dar olan ürünlerimiz**; Muz ve Çay

• **Destekleme alımları yapılan ürünler**; Çay, fındık, şekerpancarı, buğday, haşhaş, kuru incir, kuru üzüm

• **Devlet kontrolünde olan ürünler**;

Tütün, Çay ve Fındık (kaliteyi korumak için)
Haşhaş ve Kenevir (uyuşturucu yapımından dolayı)
Pirinç (sıtma hastalığına sebep olduğundan)
Şekerpancarı (üretim maliyetinden dolayı)

• **El emeği yüksek ürünler**; Pirinç, Çay ve Tütün

• **Su isteği yüksek ürünler**; Pirinç, Mısır ve Çay

• **Yaz kuraklığı isteyen ürünler**; Buğday, Şekerpancarı, Pamuk, Mercimek ve Yer fıstığı

• **%100'ü tek bölgede yetişen tarım ürünlerimiz**; Çay, muz

• **Sanayisi ham maddeye yakın olmak zorunda olan ürünler**; şekerpancarı, çay, ayçiçeği, zeytin, taze sebze-meyve (konservecilik) dir.

• **Dünya üretiminde 1. Olduğumuz ürünler**: Fındık, incir, kayısı, kiraz

• **Türkiye'de tarım ürünlerinde olgunlaşmanın en kısa olduğu bölge**, Akdeniz; en uzun olan bölge ise Doğu Anadolu'dur. Buradaki temel etken sıcaklıktır.

• **Cumhuriyet dönemi bitkileri**; Çay, Şekerpancarı ve Ayçiçeği diye tanımlanır.

HAYVANCILIK

Son TÜİK verilerine göre 1. olan iller

Manisa: Kümes Hayvancılığı

Konya: Sığır

Ankara: Tiftik Keçisi

Mersin: Kıl Keçisi

Samsun: Manda

Ordu: Bal

Diyarbakır: İpek böcekçiliği

Van: Koyun

• İklimsel değişimlerden en fazla etkilenecek hayvancılık türü arıcılıktır. Sonrasında mera hayvancılığı

• Balık miktar olarak Karadeniz, tür olarak ise Akdeniz'de fazladır.

• Van Gölü'nde endemik bir tür olan inci kefali bulunur ancak ekonomik açıdan pek getirisi yoktur.

Yazar: MEHMET EĞİT

Türkiye'de hayvancılığı geliştirebilmek için alınabilecek önlemler şunlardır:

- Hayvan soyları **ıslah** edilmelidir.
- **Erken kesim** önlenmelidir.
- Meralarda aşırı ve **erken otlatma** yapılmamalı, meralar korunmalıdır.
- Çiftçiye kredi desteği sağlanmalıdır.
- **Besi ve ahır hayvancılığına** geçiş sağlanmalı ve teşvik edilmelidir.
- **Yem üretimi** artırılmalıdır.
- Hayvancılıkla uğraşan kişilere eğitim ve krediler verilmelidir.

MADENLER

• Madenlerimizin önemli bir kısmının cevher olarak dışarıya satılması sanayi kuruluşlarının tam olarak gelişmediğini göstermektedir.

• Maden bakımından en zengin bölge **Doğu Anadolu**, bölüm **Yukarı Fırat, il ise Elâzığ'dır**.

• Mermer, bor, manganez, bakır, zımpara taşı, krom **ihraç** ettiğimiz madenler arasındadır.

• Doğal gaz, petrol, taş kömürü, fosfat **ithal ettiğimiz** madenler arasındadır.

• Kömür, petrol, doğal gaz gibi madenler **organik** kökenlidir.

• Madencilikte genelde **demir yolu** ulaşımı kullanılır.

• Ülkemizde madencilik faaliyetleri 1935 yılında **MTA'nın** kurulmasıyla başlamıştır.

• **Sermaye** ve teknoloji eksikliği madenciliğimizin gelişmesindeki en önemli sorunlardır.

• Son yıllar itibarıyla toplam ihracat içerisindeki madenciliğin payı sadece %2'dir.

• Ülkemiz maden rezervleri dağınık haldedir. Bu durum ekonomik olarak işletmeyi zorlaştırmaktadır.

• **DEMİR**: Demir hem ihraç hem de ithal edilen bir madendir. Sivas (ham maddeye yakınlık), İskenderun (ulaşım), İzmir (ham madde - pazar), Kırıkkale (askeri-stratejik amaçlı), Ereğli ve Karabük (enerji kaynağına yakınlık) demir-çelik fabrikalarıdır.

• **KROM**: Elazığ /Guleman, Muğla Dalaman, Fethiye, Eskişehir Mihaliççik. Antalya ve Elazığ'da ferrokrom tesisleri bulunur.

• **BAKIR**: Bakır **Artvin** (Murgul), **Kastamonu** (Küre), **Elâzığ** (Maden), **Rize** (**Çayeli**)'den çıkarılır (Kodlama: **K A D E R**). Samsun, Murgul ve Maden'de işlenir.

• **BOR**: Dünya bor rezervinin **%60'tan** fazlası Türkiye'dedir. Seyitgazi (**Eskişehir**), Bigadiç ve Susurluk (**Balıkesir**), Emet (**Kütahya**) ve Mustafa Kemalpaşa (**Bursa**), Kestelek (**Bursa**) çıkarılır.

(Kodlama: **B E B E K.**)

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

- **BOKSİT:** Başlıca alüminyum yatakları Konya (Seydişehir), Antalya (Akseki, Alanya), Muğla (Milas), Zonguldak ve Hatay (Payas)'da bulunur. Fabrika Konya-Seydişehir'dedir.
- **BARİT:** Alanya ve Gazipaşa (Antalya), Elbistan (Kahramanmaraş), Muş ve Eskişehir yörelerinden çıkarılır. Barit, İzmit, İzmir, Elâzığ, Eskişehir, Elbistan, Çanakkale, Giresun, Muş ve Antalya'daki barit unu fabrikalarında işlenir.
- **FOSFAT:** En önemli fosfat yatakları Mazıdağı (Mardin), Bingöl, Şanlıurfa ve Bitlis illerindedir. İşletme Mazıdağı'ndadır.
- **TUZ:** Tuz Gölü, İzmir Körfezi'ndeki Çamaltı Tuzlası, Çankırı, Kırşehir, Nevşehir, Yozgat, Erzurum, Iğdır, Kağızman (Kars) ve Ağrı yörelerindedir.
- **MANGANEZ:** En önemli manganez yataklarımız: Adana (Ceyhan), Zonguldak, Kastamonu, Denizli (Tavas) ve Artvin (Borçka) illerindedir.
- **CIVA:** İzmir, Konya ve Niğde önemli çıkarım alanlarıdır.
- **FELDSPAT:** Manisa-Demirci, Kütahya-Simav, Aydın-Çine ve Muğla-Milas ve Bilecik-Söğüt yörelerinde yer alır.
- **ASBEST:** Bursa, İskenderun, Erzincan, İzmir, Muğla ve Sivas illerinde yer alır.
- **MERMER:** İhraç ettiğimiz madenler arasında en büyük paya sahiptir. (%49) Marmara Adası (Balıkesir), Balıkesir, Elâzığ, Bilecik, Afyon ve Denizli illerinde yer alır.
- **LÜLE TAŞI:** Eskişehir'de (Sarıs, Kayıköyü, Gökçeoğlu) çıkarılır.
- **OLTU TAŞI:** Erzurum'un Oltu ilçesinde çıkarılır.
- **KURŞUN-ÇİNKO:** Elâzığ(Keban), Balıkesir (Balya), Kayseri (Yahyalı, Zamantı) ve Çanakkale (Yenice),
- **VOLFRAM(TUNGSTEN):** Bursa-Uludağ, Elâzığ-Keban, Kırıkkale-Keskin en önemli çıkarım alanlarıdır.
- **KÜKÜRT:** Isparta Keçiborlu'da bulunur.
- **ZIMPARA TAŞI:** İzmir, Denizli, Aydın ve Muğla önemli çıkarım alanlarıdır. (Kodlama: İDAM)
- **MANYEZİT:** Tavas (Denizli), Eskişehir, Kütahya, Konya, Erzincan ve Bursa'da çıkarılır.
- **TRONA:** Ankara'nın Kazan ve Beypazarı ilçelerinde çıkarılır. Dünya'nın en önemli ikinci yatakları Türkiye'dedir.
- **PERLİT:** Çıkarıldığı yerler Balıkesir, İzmir, Manisa, Nevşehir, Bitlis'te çıkarılır.
- **ALTIN:** İzmir (Efemçukuru, Bergama), Artvin (Cerattepe), Uşak

ENERJİ KAYNAKLARI

- **TAŞ KÖMÜRÜ:** Ülkemizde Zonguldak, Kozlu, Amasra ve Ereğli arasındaki alandan çıkartılır.

Yazar: MEHMET EĞİT

- **LİNYİT:** Elbistan (Kahramanmaraş), Soma (Manisa), Tunçbilek, Seyitömer, Tavşanlı (Kütahya), Çan (Çanakkale), Yatağan (Muğla), Çeltik (Amasya), Nallıhan, Çayırhan (Ankara), Dodurga (Çorum) ve Aşkale'de (Erzurum) çıkar.
- **Ülkemizde linyitle çalışan bazı termik santraller:**
 - Kütahya (Tavşanlı, Değirmisaz, Tunçbilek, Seyitömer, Tavşanlı), Manisa (Soma), Muğla (Yatağan, Gökova, Yeniköy ve Kemerköy), Kahramanmaraş (Afşin-Elbistan), Ankara (Çayırhan-Nallıhan), Sivas (Kangal), Bursa (Orhaneli), Çanakkale (Çan)
- **DOĞAL GAZ:** Kırklareli (Hamitabat), Tekirdağ (Hayrabolu), Mardin (Çamurlu), Düzce'de (Akçakoca) çıkarılır.

DOĞAL GAZ BORU HATTI



- **Doğal gaz ile elektrik elde eden santrallerimiz:**
 - Hamitabat (Kırklareli), Ambarlı (İstanbul), Ovaakça (Bursa), Bandırma (Balıkesir), Gebze, Adapazarı, Aliğa (İzmir)'dır.
- **PETROL:** Batman, Adıyaman(Kahta), Diyarbakır ve Siirt'te petrol çıkarımı yapılır ancak ihtiyacı karşılamaz. Petrol daha çok deniz yoluyla ithal edilir bir kısmı da boru hatlarıyla gelir.

PETROL BORU HATTI



- **URANYUM-TORYUM:** Nükleer enerjide kullanılır. Uranyum: **Yozgat, Uşak, Çanakkale, Aydın**'da rezervlere sahiptir. Toryum ise **Eskişehir -Sivrihisar**'da yaygındır. Nükleer santral inşaatları Mersin ve Sinop'ta devam etmektedir.
- **RÜZGÂR:** Çanakkale (Bozcaada), Balıkesir (Bandırma), İzmir (Alaçatı), Manisa, Bilecik (Bozüyük)

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

- **GÜNEŞ:** Şanlıurfa, Mersin, Kayseri, Balıkesir, Denizli, Konya önde gelir.
- **JEOTERMAL:** Sarayköy ve Kızıldere (Denizli) ve Germencik'te (Aydın) jeotermal santraller yer alır.
- **KAYA GAZI:** Ülkemizde en önemli rezervleri Diyarbakır çevresindedir.

TÜRKİYE'DE SANAYİ

- **Sanayi yeri seçiminde; Ham maddeye yakınlığın önemli olduğu sanayi dalları:** Kâğıt, Şeker, Çay, Konserve, Yağ, Et-süt, Rüzgâr, Jeotermal gibi.

Ulaşım maliyeti oluşmasını diye ham maddenin yakınına kurulanlar: Unlu gıdalar, Çimento, Cam-Porselen, Termik santraller, metalürji sanayi. Ham maddeye yakınlığın önemli olmadığı: Tekstil, Tütün, Otomotiv.

Enerji kaynağına yakın kurulanlar: Karabük ve Ereğli'de demir-çelik tesislerinin kurulması,

Ulaşım özelliğinden dolayı kurulan sanayi tesisleri:

- İskenderun'da (İsdemir) demir-çelik fabrikasının,
- Samsun'da bakır işleme tesislerinin,
- Antalya ferro krom
- İzmit, İzmir ve Mersin'de petrol rafinerilerinin varlığı ulaşım ile yakından alakalıdır

- **Un ve Unlu Mamuller:** İç Anadolu Bölgesi.
- **Şeker Sanayi:** İlk fabrika Alpullu (Kırklareli) Şeker Fabrikası'dır. Doğu Karadeniz'de ve Güneydoğu Anadolu'da yoktur.
- **Konserve Sanayi:** Güney Marmara, Kıyı Ege, Akdeniz ve Trabzon çevresi.
- **Tütün Sanayi:** Samsun, İstanbul, İzmir, Malatya, Manisa, Bitlis, Adana ve Tokat (Kodlama: SİİMMBAT)
- **Deri Sanayi:** İstanbul, Bolu, Bursa, Manisa, Kayseri, Uşak ve Erzurum..
- **Pamuklu Dokuma:** İzmir, Denizli, Aydın, İstanbul, Adana, Gaziantep, Bursa, Kayseri.
- **Halı-Kilim Sanayi:** Kayseri (Bünyan), İzmit (Hereke), Muğla (Milas, Datça), Manisa (Kula, Gördes, Demirci) Uşak, Isparta, Gaziantep.
- **Otomobil:** İzmit, İzmir, Adapazarı, Adana ve Bursa
- **Gemi Sanayi:** İstanbul, İzmir ve İzmit en fazla geliştiği merkezlerdir. Kocaeli'de askeri gemi imalatı, Antalya'da lüks tekne imalatı yapılır.
- **Uçak Sanayi:** Sadece Eskişehir ve Ankara'da bulunur (askeri uçak).

- **Lastik Sanayi:** Adapazarı, İzmit ve Kırşehir (yerli).
- **Cam Sanayi:** Sinop, İstanbul, Tekirdağ, Bursa, İzmit ve Mersin, Kırklareli
- **Seramik Sanayi:** Çan (Çanakkale), Bozüyük ve Söğüt (Bilecik), Kütahya, İstanbul, İzmir ve Eskişehir
- **Kâğıt sanayi:** Giresun (Aksu), Kastamonu (Taşköprü),

Zonguldak (Çaycuma), Muğla (Dalaman), Mersin (Taşucu), Afyon (Çay), İzmit, Aydın ve Balıkesir'de bulunur.

- **Kereste Sanayi:** Bolu, Düzce, Kastamonu, Bartın, Ordu, Artvin, Rize, Bafra ve Kırklareli.
- **Mobilya Sanayi:** Ankara, İstanbul, Bursa (İnegöl), Kayseri, İzmir.

● Türk sanayisinin en büyük **problemi sermayedir**. Sanayi faaliyetleri geliştikçe **ham maden satışı** azalmaktadır.

● Çimento, şeker, tekstil ve unlu mamüller **en yaygın sanayi kollarıdır.. Bunun nedenleri; hammaddelerinin** yaygın olması, kolay temin edilmesi, temel tüketim ürünleri olması ve fazla sermaye gerektirmemeleridir.

● Cam, petro-kimya, kâğıt, savunma, ilaç, otomotiv yayılım alanı dar olan sanayi kollarıdır. Türkiye'de sadece belli illerle toplanmış olan istihdam oran yüksek olan sektörlerdir.

● Dışa en fazla **bağımlı olduğumuz sanayi kolları savunma, bilişim, ilaç, kâğıt, otomotiv, kozmetik, gübre ve** elektroniklerdir. Bunun nedeni hammadde, sermaye ve teknoloji yetersizliğidir.

● İhracatta en önemli pay: demir-çelik, tekstil ve **otomotivdedir**.

● Türkiye ihracatının **% 95'ni sanayi ürünleri oluşturur**.

● Sanayinin **en az geliştiği yerler Hakkâri, Yıldız Dağları, Yukarı Kızılırmak, Doğu Karadeniz ve Dicle** Bölümleridir

TÜRKİYE'DE TİCARET

- İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Gaziantep, Adana'da gelişmiştir.
- İhracatımızda en fazla paya AB ülkeleri sahiptir.
- Hem ihracat hem ithalatla en büyük paya sahip olan ekonomik faaliyet kolları sırasıyla Endüstri, Tarım ve Madencilik sektörleridir.
- Son TÜİK verilerine göre dış ticaret hacminde ve ihracatımızda en fazla paya sahip ülke Almanya'dır. İthalatımızda ise ilk sırada gelen ülke Rusya iken en fazla Dış ticaret fazlası verdiğimiz komşumuz Irak'tır.

Türkiye'nin ihracatında yer alan başlıca ürünler;

- Tekstil ürünleri
- Dokuma ürünleri
- Gıda, unlu mamul ve bitkisel yağlar
- Motorlu ulaşım araçları
- Demir-çelik ürünleri
- Taşa toprağa dayalı ürünler
- Elektrikli aletler
- Beyaz eşya
- Tarım ürünleri
- Madenler
- Mobilya, halı, alüminyum ürünler

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

Türkiye'nin ithalatında yer alan başlıca ürünler;

- Kimyevi ham maddeler
- Ulaşım araçları
- Savunma gereçleri-silah
- İlaç
- Tıbbi cihazlar
- Yakıtlar
- Elektronik ve elektrikli cihazlar
- Optik cihazlar
- Tarım ürünleri (pirinç, mısır ve tropikal ürünler)
- Madenler
- Kağıt ve kağıt hamuru

TÜRKİYE'DE TURİZM

- Ülkemiz gelen turist sayısı bakımından dünyada 6. sırada olmasına rağmen turizm gelirlerinde ilk 10'a giremez.
- Ülkemizde en gelişmiş turizm dalı kıyı (plaj) turizmidir.
- Kış turizminin en çok geliştiği yer Uludağ
- Kaplıca turizminin en fazla geliştiği Ege ve Güney Marmara'dır.
- İnanç Turizm Merkezleri; İzmir - Meryem Ana, Trabzon - Sümela Manastırı, İstanbul - Ayasofya, Fener Rum Kilisesi, Van - Akdamar Kilisesi, Bursa - İznik, Konya - Mevlana Türbesi, Şanlıurfa - Balıklı Göl, Mersin - Yedi Uyurlar Mağarası
- Yayla Turizmi; Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Adana, Mersin
- Kongre, Seminer, Fuar Turizmi; İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya
- Yat Turizmi; İzmir, Kuşadası, Bodrum, Datça, Marmaris, Göcek, Fethiye, Kemer ve Antalya
- Mağara Turizmi; Antalya: Dim, Karain, Damlatas, Tilkiler, Beldibi, Altınbeşik, Burdur: İnsuyu, Isparta: Zindan, Tokat: Ballica, Gümüşhane: Karaca, Karabük: Mencilis (Bulak), Mersin: Narlıkuyu, Yedi Uyurlar, Bursa: Oylat mağaraları
- Şelaleler; Antalya'da; Düden, Manavgat ve Kurşunlu, Kayseri'de; Kapuzbaşı, Sinop'ta; Erfelek, Erzurum'da; Tortum, Van'da; Muradiye

● Turizm Koridorları

1. Zeytin Koridoru (Çanakkale-Balıkesir - Bursa)
2. Kış Koridoru (Erzincan - Erzurum - Kars)
3. Yayla Koridoru (Samsun - Artvin arası)
4. İnanç Turizm Koridoru (Tarsus - Mardin arası)
5. İpekyolu Koridoru (Ankara - Bolu - Sakarya)
6. Trakya Kültür Koridoru (Enez - Trakya)
7. Batı Karadeniz Kıyı Koridoru (Sinop - Akçakoca)

Antik Kentler;

Antik Kentler	Efes, Bergama	İzmir
	Milet, Didim	Aydın
	Afrodisyas	Aydın
	Sard	Manisa
	Asos	Çanakkale
	Hirapolis	Denizli
	Knidos	Datça (Muğla)
	Midas	Eskişehir
	Side, Perge, Patara, Aspendos, Termessos	Antalya
Höyükler	Boğazköy, Alacahöyük	Çorum
	Aslantepe	Malatya
	Çatalhöyük	Konya
	Gordion	Polatlı (Ankara)

● Önemli Tarihi Eserlerimiz;

Tarihi Eserler	İnce Minare	Konya
	Karatay Medresesi	Konya
	Gök Medrese	Sivas
	Yerebatan Sarnıcı	İstanbul
	Bozdoğan Kemerli	İstanbul
	Nemrut Heykelleri	Adıyaman
	Yivli Minare	Antalya
	Ani Harabeleri	Kars
	İshakpaşa Sarayı	Ağrı
	Sümela Manastırı	Trabzon
	Akdamar Kilisesi	Van
	Çifte Minerali Medrese	Erzurum
	Yakutiye Medresesi	Erzurum
	Yeşil Türbe	Bursa
	Mevlana	Konya
	Gevher Nesibe	Kayseri
	Truva Atı	Çanakkale
	Safranbolu Evleri	Karabük

● Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Kalıcı Listesinde Olan Varlıkları;

1. Selimiye Camii ve külliyesi
2. İstanbul tarihi yerleri
3. Safranbolu şehri
4. Divriği Ulucami ve Darüşşifası
5. Truva Antik kenti- Çanakkale
6. Adıyaman Nemrut dağı heykelleri
7. Hattuşaş (Boğazköy)-Çorum
8. Çatalhöyük- Konya
9. Xantos-Letoon-Antalya
10. Bursa Cumalıkızık ve Hanlar bölgesi
11. İzmir-Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı

2025 MEB-AGS & KPSS COĞRAFYA GENEL TEKRAR

12. Diyarbakır Surları ve Hevsel bahçeleri
13. Kars Ani Harabeleri
14. Göreme Milli Parkı - Peribacaları
15. Pamukkale - Hierapolis Antik kenti
16. Aydın - Afrodiasias
17. Şanlıurfa - Göbeklitepe
18. İzmir - Efes Antik Kenti
19. Malatya - Arslantepe Höyüğü
20. Ankara-Gordion Antik Kenti
21. Anadolu'nun ahşap destekli camileri;
 - Eskişehir - Sivrihisar Ulu Camii
 - Konya - Beyşehir Eşrefoğlu Camii
 - Kastamonu - Kasaba Köyü Mahmut Bey Camii
 - Ankara - Ahi Şerafeddin (Arslanhane) Camii
 - Afyonkarahisar - Ulu Camii

TÜRKİYE'DE ULAŞIM

- **Deniz ulaşımı** Türkiye'nin dış ticaretinde en fazla kullanılan ulaşım şeklidir.
- İç ticarete en fazla **karayolu** kullanılır.
- **Ro-Ro Taşımacılığı**; Haydarpaşa – Trieste, Mersin – Trieste, Trabzon – Soçi, Samsun – Novorossik, Bandırma – İstanbul.
- **Akdeniz Bölgesi'ndeki geçitler batıdan doğuya**:
 - Çubuk (Antalya) - Göller Yöresine bağlar.
 - Sertavul (Silifke) - Karaman'a bağlar.
 - Gülek (Adana) - Niğde'ye bağlar.
 - Belen(Hatay) - İskenderun'a bağlar.
- **Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki önemli geçitler ise**:
 - Zigana (Kalkanlı) - (Trabzon) - Gümüşhane'ye bağlar.
 - Kop (Bayburt) - Erzurum'a bağlar.
 - Eğribel - Giresun'u iç kesimlere bağlar
 - Cankurtaran - Artvin (Borçka - Hopa)
- **Batı Karadeniz Bölümü'ndeki geçitler**;
 - Ecevit (Kastamonu) - İnebolu'ya bağlar.
 - Ilgaz (Çankırı) - İç Anadolu'ya bağlar.
- **Marmara Bölgesi'nde ise**;
 - Geyve Boğazı (Sakarya)

- **Tüneller**; Zigana (Trabzon-Gümüşhane), Ovit (Rize-Erzurum), Cankurtaran (Artvin), Eğribel (Giresun), Sabuncubeli (İzmir-Manisa), 75. Yıl Selatin (Aydın-İzmir), 15 Temmuz Ilgaz (Kastamonu-Çankırı), Orhangazi (Bursa-Yalova), Bolu, Avrasya.

● Asma Köprülerimiz;

- Çanakkale 1915 (en uzun asma köprü)
Yavuz Sultan Selim (en geniş asma köprü)
Boğaziçi (15 Temmuz Şehitler) (ilk asma köprü)
Fatih Sultan Mehmet
Osmangazi (İzmit Körfezi'nde)
Nissibi Köprüsü (Adıyaman - Şanlıurfa)
Elâzığ - Karamağara (Ağın)

Yazar: MEHMET EĞİT

Kömürhan Köprüsü (Elâzığ - Malatya)

- Türkiye'deki ilk demir yolu hattı İzmir-Aydın arasında yapılmıştır.

- **Demir yolu hattı bulunmayan merkezler**;
Bursa, Yalova, Çanakkale, Antalya, Muğla, Hakkâri, Bolu, Kastamonu, Sinop ve Doğu Karadeniz illerinde hiçbirinde demir yolu hattı yoktur.

Türkiye Demiryolu Ağı:



- Karadeniz ve Akdeniz Bölgeleri yer şekillerinden dolayı havalimanı yapımının en zor ve masraflı olduğu yerlerdir. Ordu-Giresun arası havalimanı ve Rize-Artvin havalimanı deniz içi doldurularak inşa edilmiştir.
- Türkiye'nin ilk bölgesel havalimanı Afyon, Uşak, Kütahya arasına yapılan Zafer Havalimanıdır.



PÜF NOKTASI:

Zigana Tüneli en uzun tünelimizdir.

Önemli limanlarımız:

İstanbul Limanı	■ En önemli ithalat –ihracat limanıdır. Turizm amaçlı da kullanılır.
İzmir Limanı	■ Demir yolu vardır
İzmit Limanı	■ En önemli ihracat limanıdır.
Mersin limanı	■ Demir yolu vardır
İskenderun Limanı	■ Sanayi mallarına hizmet eder.
	■ En büyük 2. İhracat limanıdır.
	■ Maden ithalatında önemlidir.
	■ Gelişiminde ağır sanayi etkilidir

Trabzon Limanı	Demir yolu bağlantısı yok. İran transit ticaretinde önemli
Samsun Limanı	Karadeniz'in en önemli limanıdır. Ticari limandır. Demir yolu vardır.
Antalya Limanı	Tarım ve turizm açısından önemli, demir yolu yoktur.
Zonguldak Limanı	Demir-çelik sanayine hizmet eder Demir yolu bağlantısı vardır
Ereğli Limanı	Demir-çelik sanayine hizmet eder.

Önemli kruvaziyer Limanları: İstanbul, İzmir-Çeşme, Kuşadası, Antalya, Bodrum, Marmaris

BÖLGE

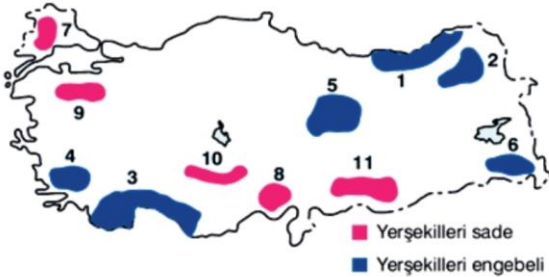
Şekilsel Bölge

- Doğal Şekilsel Bölge
- Beşeri Şekilsel Bölge

İşlevsel Bölge

- İşlevsel Yönetim Bölgeleri
- İşlevsel Hizmet Bölgeleri
- İşlevsel İstatistik Bölgeleri
- İşlevsel Plan(Proje) Bölgeleri

Doğal şekilsel özelliklerine göre bölgeler:



Dağlık ve Engembeli Bölgeler	Düz - Ovalık Bölgeler
1. Doğu Karadeniz	7. Ergene
2. Erzurum - Kars	8. Çukurova
3. Antalya	9. Bursa - Balıkesir
4. Menteşe	10. Konya
5. Yukarı Kızılırmak	11. Gaziantep - Şanlıurfa
6. Hakkâri	

● Bölgesel Kalkınma Projeleri;

GAP: Adıyaman, Batman, Şanlıurfa, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt ve Şırnak

DAP: 16 ili ve bölge dışından Sivas

ZBK: Zonguldak, Bartın ve Karabük

DOKAP: Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon ile Orta Karadeniz Bölümü'ndeki Samsun, Amasya, Tokat, Çorum

Yeşilırmak Havzası Gelişim Projesi: Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat

KOP: Karaman, Aksaray, Niğde, Konya, Kırşehir, Nevşehir, Kırıkkale, Yozgat

Sevgili Bordo Berelilerim;

Bu elinde tuttuğun özet not kitaplarımdan derlenmiştir. Sadece buna göre hareket etmen yeterli olmaz ancak sınavdan 1-2 gün önce bu notları okuman senin için güzel bir tekrar olacak ve sınavda güzel netler yaptıracaktır rahat ol. Önce Allah'a sonra kendine ve çalışmalarınıza güven. Hiç dert etme er ya da geç emeklerin karşılık bulacaktır. Sen elinden geleni yaptın, sınavdan sonra üzerinden büyük bir yük kalkacak. Tüm kalbim sen ve emek veren herkesle...

M.EĞİT